

Dosarul nr. 2ra-595/23
2-21110571-01-2ra-25042023

Instanța de fond: Judecătoria Chișinău, sediul Centru (jud: L. Lavric)
Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău (jud: M. Guzun, V. Sîrbu, B. Buhnaci)

ÎNCHEIERE

10 aprilie 2024

mun. Chișinău

CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE

Completul de judecată, în componența:

Președinte, judecător

Judecători

Stela Procopciuc

Oxana Parfeni

Mariana Ursachi

examinând admisibilitatea recursului declarat de Ministerul Justiției,
în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de Igor Corjov
împotriva Ministerului Justiției, intervenient accesoriu Administrația Națională a
Penitenciarelor, cu privire la repararea prejudiciului moral cauzat prin încălcarea
condițiilor de detenție și compensarea cheltuielilor de judecată,

împotriva deciziei din 30 noiembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău, prin care
s-a respins cererea de apel depusă de Igor Corjov și s-a menținut hotărârea din 23
noiembrie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru,

c o n s t a ț ă:

La 21 iulie 2021, Igor Corjov a depus cerere de chemare în judecată împotriva
Ministerului Justiției, intervenient accesoriu Administrația Națională a
Penitenciarelor, cu privire la repararea prejudiciului moral în mărime de 124 000 de
lei, cauzat prin încălcarea condițiilor de detenție în Penitenciarul nr. 13 - Chișinău,
care afectează drepturile persoanei garantate de art. 3 CEDO.

În motivare a indicat că, prin sentința din ****a Judecătoriei Centru, mun.
Chișinău, a fost recunoscut culpabil de comiterea infracțiunii prevăzute de art. ****
alin. ****lit. **** și **** din Codul penal, fiindu-i stabilită pedeapsa definitivă
închisoare pe un termen de **** ani, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite
funcții sau de a exercita o anumită activitate ce ține de circulația substanțelor
narcotice sau psihotrope pe un termen de ****4 ani, cu executarea pedepsei în
penitenciar de tip închis. Sentința fiind menținută fără modificări prin decizia din
**** a Curții de Apel Chișinău și decizia din ****a Curții Supreme de Justiție.

A menționat că, prin încheierea din ****a Judecătoriei Chișinău, sediul
Râșcani, în privința sa au fost aplicate prevederile art. 13 din Legea nr. 210 din 29

iulie 2016 privind amnistia în legătură cu aniversarea a XXV-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, pedeapsa stabilită fiind redusă cu 1 an 11 luni 16 zile.

A relevat că a ispășit pedeapsa în locurile de recluziune din data de 15 martie 2015 până în data de 28 ianuarie 2020, când a fost eliberat după executarea efectivă a termenului de pedeapsă stabilit. Totodată, a fost deținut în Penitenciarul nr.13 - Chișinău în perioadele 08 noiembrie 2013 -21 iulie 2016, or, pe parcursul executării pedepsei, la 21 mai 2019 a înaintat, în condițiile art. 473² din Codul de procedură penală, în Judecătoria Chișinău, sediul Ciocana, o plângere împotriva administrației instituției penitenciare referitoare la condițiile de detenție care, conform jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, afectează drepturile condamnatului garantate de art. 3 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Iar, prin încheierea din **** a Judecătoriei Chișinău, sediul Ciocana s-a constatat că a fost deținut în perioada 08 noiembrie 2013-21 iulie 2016 pe parcursul a 953 de zile în Penitenciarul nr.13 - Chișinău, în condiții contrare prevederilor art. 3 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, fiind redusă pedeapsa pentru perioada totală de 583 de zile în care s-a aflat în detenție provizorie în Penitenciarul nr. 13 - Chișinău, cu calcularea a două zile de închisoare pentru o zi de arest preventiv.

Astfel, termenul pedepsei stabilite a fost redus cu 1166 de zile. S-a redus pedeapsa pentru perioada totală de 370 de zile - aflat în detenție cu statut de condamnat în Penitenciarul nr. 13 - Chișinău, cu calcularea a 2 zile de reduceri pentru 10 zile de detenție, redus cu 74 zile. În total, termenul pedepsei stabilite s-a redus cu 1240 zile. Pornind de la premiza că, la 28 ianuarie 2020, a ispășit efectiv termenul pedepsei stabilite, fiind eliberat din instituția penitenciară, iar soluția instanței de fond privind reducerea pedepsei cu 1240 de zile a devenit desuetă.

A contestat cu recurs încheierea din ****a Judecătoriei Chișinău, sediul Ciocana, solicitând casarea parțială a actului, rejudecarea cauzei, conform prevederilor art. 473⁴ din Codul de procedură penală, termenul redus a-l transforma în echivalent bănesc cu titlu de despăgubire, cu încasarea a 2 unități convenționale pentru fiecare zi în care a suferit încălcarea condițiilor de detenție, precum și a costurilor și cheltuielilor aferente.

În context, reclamantul a notat că, prin decizia din 09 iulie 2020 a Curții de Apel Chișinău, a fost respins recursul, fiind menținută fără modificări încheierea din 02 ianuarie 2020 a Judecătoriei Chișinău, sediul Ciocana.

Totodată, prin respectiva decizie a fost respinsă și solicitarea reclamantului de a transforma în echivalent bănesc, cu titlu de despăgubire, termenul de 1240 de zile al pedepsei reduse conform prevederilor art. 473⁴ din Codul de procedură penală și de a încasa în favoarea acestuia suma bănească în mărime de 2 unități convenționale pentru fiecare zi în care a suferit încălcarea condițiilor de detenție, precum și a costurilor și cheltuielilor aferente.

A mai indicat că, instanța de recurs și-a motivat soluția prin faptul că, în cazul constatării circumstanțelor prevăzute la art. 473² alin. (3) din Codul de procedură penală, preveniții sunt despăgubiți în conformitate cu art. 385 alin. (5) și (6) din Codul de procedură penală sau, după caz, aceștia pot înainta o acțiune civilă.

La fel, instanța de recurs a reținut că, deși condamnatul a fost prezent la examinarea cauzei și cunoștea cu certitudine că sfârșitul executării pedepsei este 28 ianuarie 2020, asemenea cerințe nu au fost înaintate în instanța de fond, iar instanța de recurs nu poate substitui instanța inferioară, altfel va fi lezat dreptul petiționarului la un recurs efectiv.

Reclamantul a solicitat încasarea din bugetul de stat, prin intermediul Ministerului Justiției despăgubirea în mărime de 124 000 de lei, cu titlu de prejudiciu moral, cauzat prin încălcarea condițiilor de detenție în Penitenciarul nr. 13 - Chișinău în perioada 08 noiembrie 2013-21 iulie 2016, care, conform jurisprudenței CtEDO, afectează drepturile persoanei garantate de art. 3 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, încasarea cheltuielilor de judecată, inclusiv de asistență juridică în mărime de 5 000 de lei.

Prin hotărârea din 23 noiembrie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, s-a admis parțial cererea de chemare în judecată înaintată de Igor Corjov. S-a încasat din bugetul de stat, prin intermediul Ministerului Justiției, în beneficiul lui Igor Corjov prejudiciu moral în cuantum de 50 000 de lei, cauzat prin încălcarea condițiilor de detenție care, conform jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, afectează drepturile garantate de art. 3 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și cheltuielile de asistență juridică în mărime de 5 000 de lei. În rest, acțiunea s-a respins, ca neîntemeiată.

La 01 decembrie 2021, Igor Corjov, reprezentat de avocatul Ina Bodean, a declarat apel împotriva hotărârii din 23 noiembrie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, solicitând admiterea acesteia, casarea parțială a hotărârii instanței de fond în partea respingerii acțiunii cu pronunțarea în această parte a unei noi hotărâri privind admiterea integrală a acțiunii.

La 13 decembrie 2021, Administrația Națională a Penitenciarelor a declarat apel împotriva hotărârii din 23 noiembrie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, solicitând admiterea apelului, casarea hotărârii instanței de fond cu pronunțarea unei noi hotărâri privind respingerea integrală a acțiunii.

La 20 decembrie 2021, Ministerul Justiției a declarat apel împotriva hotărârii din 23 noiembrie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, solicitând admiterea apelului, casarea hotărârii instanței de fond cu pronunțarea unei noi hotărâri privind respingerea integrală a acțiunii.

Prin încheierea din 19 septembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău, s-a respins ca fiind neîntemeiată, cererea depusă de Administrația Națională a Penitenciarelor privind repunerea în termen a cererii de apel motivat și primirea cererii de apel declarată împotriva hotărârii din 23 noiembrie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru. S-a restituit apelul declarat de Administrația Națională a Penitenciarelor împotriva hotărârii din 23 noiembrie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, din motivul neînlăturării, în interiorul termenului acordat de instanță a neajunsurilor indicate în încheierea din 13 iulie 2022 a Curții de Apel Chișinău.

Prin încheierea din 19 septembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău, s-a restituit cererea de apel declarată de Ministerul Justiției împotriva hotărârii din 23 noiembrie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, din motivul neînlăturării, în interiorul termenului acordat de instanță, a neajunsurilor indicate în încheierea din 13 iulie 2022 a Curții de Apel Chișinău.

Prin decizia din 30 noiembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău, s-a respins apelul declarat de Igor Corjov și s-a menținut hotărârea din 23 noiembrie 2021 a Judecătoriei Chișinău sediul Centru.

Pentru a decide astfel, Curtea de Apel Chișinău a notat că, prin încheierea din 02 ianuarie 2020 a Judecătoriei Chișinău, sediul Ciocana, menținută prin decizia din 09 iulie 2020 a Curții de Apel Chișinău, s-a constatat faptul că Igor Corjov a fost deținut pe parcursul a 953 de zile, în perioada 08 noiembrie 2013 – 21 iulie 2016 în Penitenciarul nr.13 Chișinău, în condiții contrare prevederilor art. 3 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, fiind dispusă și reducerea compensatorie de 1240 de zile, însă fără ca ultimul să beneficieze de efectele recompensei stabilite, și-a executat integral pedeapsa.

Instanța de apel a constatat că, instanța de fond corect, pe de o parte, a reținut că Igor Corjov în perioada de executare a pedepsei penale a fost deținut în condiții inumane și degradante, iar pe de altă parte corect a încasat suma de 50 000 lei cu titlu de prejudiciul moral, care satisface criteriul echității, ce presupune că despăgubirile pentru prejudiciul moral trebuie să fie juste, raționale și echitabile, adică trebuie stabilite în așa mod încât să asigure efectiv o compensare suficientă a prejudiciului moral cauzat, astfel fiind menținut echilibrul între daunele efectiv pricinuite și suma acordată.

Curtea de Apel Chișinău a stabilit că suma de 124 000 de lei solicitată de reclamant/apelant, pentru încălcarea condițiilor de detenție, ca fiind excesivă și disproporțională principiilor compensării echitabile și rezonabile a prejudiciului moral. Or, acordarea în întregime a sumei de 124 000 de lei, ar înlătura caracterul de satisfacție echitabilă al despăgubirilor, devenind astfel venituri nejustificate.

Instanța de apel a apreciat că suma de 50 000 de lei reprezintă o reparație echitabilă suficientă pentru repararea prejudiciului suferit de Igor Corjov, ca urmare a deținerii în condițiile de detenție nefavorabile, inumane și degradante în perioada 08 noiembrie 2013- 21 iulie 2016, or, quantumul prejudiciului moral pretins de către Igor Corjov în mărime de 124 000 de lei este vădit disproporțional și excesiv în raport cu criteriile stabilite la caz și principiul general al echității.

La 11 aprilie 2023, Ministerul Justiției a depus cerere de recurs împotriva deciziei din 30 noiembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău, solicitând admiterea recursului, casarea deciziei instanței de apel și a hotărârii instanței de fond, cu pronunțarea unei noi hotărâri prin care să fie respinsă integral cererea de chemare în judecată.

În motivarea cererii a invocat că aspectele privind condițiile de detenție, inclusiv prin prisma acordării unor despăgubiri, se examinează exclusiv de către judecătorul de instrucție, cu excepția cazului de pronunțare a unei sentințe de achitare, unde reclamantul nu are un alt remediu decât acțiunea civilă, circumstanță ce a fost ignorată de către instanțele ierarhic inferioare.

Mai mult ca atât, emiterea unei alte hotărâri cu privire la aceleași aspecte, în condițiile în care în privința pretențiilor reclamantului a fost emisă o hotărâre definitivă privind forma compensării pentru constatarea deținerii în condiții contrare art. 3 din Convenție, afectează principiul securității raporturilor juridice. În astfel de circumstanțe, recurentul a opinat că instanța de judecată a admis o dublă despăgubire, atât prin reducerea pedepsei, cât și pecuniar.

A punctat că instanța de judecată nu a luat în considerare și acel fapt că Igor Corjov nu a prezentat probe pertinente și concludente ce ar confirma faptul admiterii de către recurent sau Administrația Națională a Penitenciarelor a unor încălcări în acest sens sau din care să rezulte legătura de cauzalitate ce a dus la imposibilitatea de a beneficia de remediul compensator aplicat în privința sa.

În conformitate cu prevederile art. 434 alin. (1) din Codul de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

Dispozitivul deciziei Curții de Apel Chișinău a fost pronunțat public la 30 noiembrie 2022. Decizia motivată din 30 noiembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău a fost expediată Ministerului Justiției, prin intermediul poștei electronice, la 13 februarie 2023, fapt ce se probează prin extrasul din poșta electronică atașat la materialele cauzei (vol. f.d. 140).

Astfel, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție notează că, în speță, calea de atac în ordine de recurs a fost demarată în interiorul termenului legal, deoarece cererea de recurs a fost depusă la 11 aprilie 2024.

Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră oportun de a învedera că, prin Legea pentru modificarea unor acte normative (modificarea cadrului normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție) nr. 246 din 31 iulie 2023, în vigoare 18 august 2023, cu excepția art. IV, V pct. 1-9 și 11-16 și art. VII – 01 septembrie 2023, publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 318-321 art. 570 din 18 august 2023, au fost introduse modificări în Codul de procedură civilă, inclusiv la capitolul XXXVIII – Recursul, secțiunea a 2-a, recursul împotriva actelor de dispoziție ale curților de apel.

Conform art. XI alin. (3) din Legea pentru modificarea unor acte normative (modificarea cadrului normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție) nr. 246 din 31 iulie 2023, recursurile depuse la Curtea Supremă de Justiție până la data intrării în vigoare a prezentei legi vor fi examinate în baza temeiurilor în vigoare la data depunerii recursului.

În această consecvență, se deduce că admisibilitatea recursului depus de Ministerul Justiției, împotriva deciziei din 30 noiembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău, va fi examinată în baza temeiurilor stipulate în redacția art. 432 din Codul de procedură civilă în vigoare până la 01 septembrie 2023.

Examinând admisibilitatea recursului, fără prezența participanților la proces, în acord cu procedura specificată la art. 440 din Codul de procedură civilă, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră că cererea de recurs este inadmisibilă, pentru motivele ce succed.

În conformitate cu art. 440 alin. (1) și (2) din Codul de procedură civilă, în cazul în care se constată existența unuia dintre temeiurile prevăzute la art. 433, completul din 3 judecători, printr-o încheiere irevocabilă adoptată în lipsa părților, declară recursul inadmisibil.

Încheierea privind inadmisibilitatea recursului, care conține sumar faptele cauzei, motivele și temeiul inadmisibilității, se publică pe pagina web oficială a Curții Supreme de Justiție și se expediază părților.

Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție subliniază că, un stat care dispune de instanțe de recurs are obligația să se asigure că justițiabilii săi se bucură

de principiile unui proces echitabil prevăzute la articolul 6 § 1 din Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale (a se vedea cauza Lebedinski v. Republica Moldova, 16 septembrie 2015, § 32; cauza Sultan v. Republica Moldova, 05 iunie 2018, § 24).

În aceste condiții, procedura de admisibilitate a cererii de recurs va fi efectuată și analizată prin prisma articolului precitat, care cuprinde, în mod particular, dreptul de acces la justiție și dreptul de a fi auzit.

Cu privire la primul aspect, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție observă că dreptul de acces la un tribunal poate fi limitat, inclusiv în cazul admisibilității contestațiilor înaintate prin intermediul căilor de atac, pentru că prin însăși natura sa, recursul trebuie reglementat de către stat, care se bucură în această privință de o anumită marjă de apreciere.

În acest sens, criteriile pentru autorizarea unei cereri introduse pe o cale de atac extraordinară pot fi mai stricte decât condițiile instituite pentru o cale de atac ordinară (a se vedea inter alia cauzele Marc Brauer v. Germania, 01 septembrie 2016, § 34; Miessen v. Belgia, 16 octombrie 2016, § 64; Samardžić v. Croația, 20 iulie 2017, § 28; Zubac v. Croația (Marea Cameră), 05 aprilie 2018, § 82).

La capitolul dat, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție învederează prevederile art. 429 alin. (5) din Codul de procedură civilă, care stipulau (în redacția până la modificările intrate în vigoare la 01 septembrie 2023) că nu pot fi atacate cu recurs hotărârile în a căror privință persoanele indicate la art. 430 nu au folosit calea apelului prevăzută de lege. Persoana care nu a folosit apelul poate ataca cu recurs decizia instanței de apel prin care i s-a înrăutățit situația, în partea care se referă la înrăutățirea situației. O hotărâre susceptibilă de apel și de recurs poate fi atacată, în cadrul termenului de apel, direct cu recurs dacă părțile consimt expres în fața primei instanțe prin înscris autentic sau prin declarație verbală consemnată expres în procesul-verbal. În acest caz, recursul poate fi exercitat numai pentru încălcarea sau aplicarea eronată a normelor de drept material.

Astfel, conform regulilor recursului în Secțiunea a II-a, titularii dreptului de apel, care nu au folosit calea de atac a apelului, pot declara recurs numai dacă prin hotărârea atacată a fost modificată soluția primei instanțe și prin aceasta s-a înrăutățit situația recurentului. Respectiv, hotărârile în a căror privință nu a fost folosită calea de atac a apelului, odată ce legea prevede această cale de atac, nu pot fi atacate cu recurs.

În condițiile speței, prin încheierea din 19 septembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău, a fost restituit apelul declarat de către Ministerul Justiției împotriva hotărârii din 23 noiembrie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, în temeiul art. 369 alin. (1) lit. a) și alin. (2) din Codul de procedură civilă, din motiv că apelantul nu a îndeplinit în termen indicațiile instanței de apel din încheierea emisă în conformitate cu art. 368 alin. (1). (vol. II, f.d. 114-117).

Completul de judecată atestă că, Ministerul de Justiție nu a făcut uz de dreptul său procedural și nu a contestat cu recurs încheierea din 19 septembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău, prin care i-a fost restituit apelul împotriva hotărârii din 23 noiembrie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru.

În atare circumstanțe, Ministerul de Justiție este considerat ca titular al dreptului de apel, dar care nu a folosit calea de atac a apelului. Respectiv, recursul

acesteia împotriva deciziei din 30 noiembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău este formulat *omissio medio*. Or, în situația în care hotărârea primei instanțe este menținută de către instanța de apel, recurentul, nefiind de acord nici cu hotărârea judecătorei, nici cu decizia curții de apel, poate formula în recurs numai acele temeuri care au fost invocate și examinate în instanța de apel. Recurentul nu poate formula temeuri de recurs, neinvocate în apel și asupra cărora instanța de apel nu s-a pronunțat.

Această interdicție garantează respectarea principiului ierarhiei căilor de atac, potrivit căruia recursul ca o cale ordinară de atac nu poate fi exercitat *omissio medio*, adică fără să se fi exercitat în prealabil calea de atac a apelului.

Respectiv, argumentele formulate de Ministerul Justiției în recurs nu pot fi examinate, deoarece nu au format obiectul examinării în apel, iar instanța de apel nu s-a pronunțat asupra acestora.

La fel, prin decizia recurată nu a fost modificată soluția primei instanțe adoptată asupra fondului cauzei, respectiv, prin aceasta nu s-a înrăutățit situația recurenteii Ministerul Justiției.

Ipozeza relevantă certifică în mod clar caracterul lipsit de substanță al recursului declarat de Ministerul de Justiție, deoarece aceasta a folosit calea de atac cu recurs fără a folosi calea de atac a apelului. Astfel, circumstanța dată evidențiază lipsa temeiurilor legale de declarare a recursului, fapt ce impune necesitatea de a-l considera inadmisibil.

În conformitate cu art. 433 lit. a) din Codul de procedură civilă, în vigoare la data depunerii recursului, art. 440 alin. (1), (2) din Codul de procedură civilă, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție

d i s p u n e:

Se consideră inadmisibil recursul declarat de Ministerul de Justiție împotriva deciziei din 30 noiembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău.

Încheierea este irevocabilă.

Președinte, judecător

Stela Procopciuc

Judecători

Oxana Parfeni

Mariana Ursachi